

ZUZANA ČERVENKOVÁ

HEDVÁBNÝ SAMET, TO JE KRÁSA

Zuzana Červenková je známou a uznávanou restaurátorkou historických textilií. Více než dvacet let intenzivně spolupracuje například s královéhradeckým muzeem, kde se podílela na zpracování textilních sbírek. Restaurovala i šaty, ve kterých údajně vystupovala Ema Destinová, a za textilními poklady se občas nebojí vydat ani na tak temná místa, jako jsou hrobky.

um udělat maximum. Jejich muzeum má např. velkou sbírku klobouků, na které jsem také spolupracovala.

Jaké studium, popřípadě přípravu, byste doporučila zájemci o restaurování textilií?

Výborné obory mají na Vysoké škole chemicko-technologické v Praze, to je vynikající škola s tradicí, která studenty naučí zacházet s restaurovanými předměty i po chemické stránce. Klíčová je pro restaurování znalost čištění vláken. Dříve se vyučovala pouze manuální zručnost, ale o vláknu se moc neučilo a to byla chyba – vždyť na většině předmětů se nachází množství rozmanitých druhů vláken a každé se chová jinak... Na Vysoké škole chemicko-technologické se studenti naučí také vše o režimech v deponitářích, ukládání sbírek, instalaci a dalších potřebných znalostech.

PÁTRÁNÍ V HROBKÁCH

Co Vás na restaurování baví nejvíce? Oděv je oděv a pro každou dámu jde jednoznačně o srdeční záležitost. Ale mně hodně záleží i na historické

hodnotě daného předmětu. Jako například hasičský praporek z konce devatenáctého století, na kterém právě pracuji, ten má vysokou historickou, ale i fémelnou hodnotu, a proto mám z práce ohromnou radost.

Jaký nejzajímavější předmět jste za svou kariéru restaurovala?

Například jsem restaurovala šaty, ve kterých měla údajně zpívat Ema Destinová v roli Milády v Daliborovi, to jsem dělala pro Muzeum hudby v Praze. Před třemi lety jsem také zpracovávala expozici církevních rouch neboli parament do broumovského kláštera, to byla velmi pěkná práce. Spolupráce s broumovským klášteřem pokračuje i nadále, v loňském roce jsem například dělala pohřební punčochy arcibiskupa Sobka, který zemřel r. 1675.

Jak je možné, že i jemná tkanina zůstane navzdory staletím zachována? U hrobového textilu je specifické, že v hrobovém prostředí zůstanou zachována vlákna živočišného původu. Pokud by se jednalo o vlákna rostlinného původu, bylo by to špatné, pro-

tože u těch dochází k rozkladu, ovšem u živočišných tomu tak nebývá. Tyto punčochy byly šité z hedvábného brokátu, takže se zachovaly v poměrně dobrém stavu.

To je poměrně nečekané, že restaurování textilií může mít i tak morbidní podobu.

V Golčově Jeníkově jsme dokonce byli u otevírání hrobky Maxmiliána Golče, zakladatele města. Tenkrát jsem však měla zlomenou nohu, takže přimela do hrobky jsem nemohla. Ale byla tam místo mě má neteř, která nyní dokončuje studia na Karlově univerzitě, a spousta dalších vědců. Fragmentární část oděvu se odnášela ven, jednalo se o drobnosti, jako kokardy z bot, mašle ze šatů paní Golčové a také část čepce, ta byla obzvláště pěkná a zajímavá, se zachovalou paličkovanou krajkou. Jinak ovšem vše zůstalo v hrobě, aby se nijak nehybalo s kosterními pozůstatky. Předměty, které byly vyneseny a zrestaurovány, jsou nyní vystaveny v muzeu v Golčově Jeníkově.

KDYŽ VIDÍM TEXTIL TRPĚT, BOLÍ MĚ U SRDCE

Jak dlouho Vám přibližně trvá práce na jednom kusu?

Vždy záleží na míře poškození, když je to poškození rozsáhlé, trvá práce delší dobu. Například praporek jsou náročnější, ty mohou trvat i několik měsíců. Pracuji na volné noze, takže nemám pevnou pracovní dobu, ovšem když se s nějakou zakázkou spěchá, tak se pracuje i v sobotu a v neděli dvanáct hodin denně, co oči, ruce a páteř dovlí, to jinak nejde. Člověk se musí té práci podřídit.

Musíte zákazníky shánět, nebo Vás sami vyhledávají?

Ačkoliv pracuji na volné noze, mám stále zákazníky, a to především muzea. Spolupracuji také s firmou Velebný z Ústí nad Orlicí. Společně pracujeme pro zahraniční zákazníky, ale také pro Vojenský historický ústav v Praze, takže děláme hodné praporek. Třeba všechny historické praporek, které teď byly na pohřbu Václava

ZÁKLADEM JE ČIŠTĚNÍ

Měla jste k šití a práci s oděvy vztah už od dětství?

Určitě, dokonce jsem si už ve čtvrté třídě sama ušila vlastní halenku, ve které se dalo chodit. Moje babička byla švadlena, takže od ní jsem toho hodně odkoukala už od malička. Hodně mě bavily ruční práce, jako je například tkání gobelínů nebo tehdy hrozně moderní drhání, což je takové uzlíčkování z provázků.

Kde jste restaurování látek a oděvů studovala?

Jsem starší ročník, a tak se za mě ještě restaurování nestudovalo. Nejdříve jsem se učila na střední škole ve Vamberku na krajčářku, potom jsem v Praze chodila do oděvní školy a později jsem ještě jezdila do Brna, kde byla při Moravském zemském muzeu dvouletá škola pro restaurátory. A v roce 1987 jsem nastoupila do muzea v Hradci Králové jako restaurátorka textilu. S paní doktorkou Zdenou Lenderovou, která byla etnografkou v královéhradeckém muzeu, jsme spolupracovaly více jak dvacet let. V podstatě polovinu textilních sbírek, které v případě královéhradeckého muzea čítají přibližně čtyři a půl tisíce sbírkových předmětů, jsme dávaly dohromady spolu, takže k tomu mám osobní vztah. S královéhradeckým muzeem intenzivně spolupracuji i v současnosti. Restaurovala jsem například tamní sbírku přibližně čtyř set pokrývek hlavy, které pocházejí z Královéhradecka.

Restaurování textilií není obvyklá profese. Co Vaše práce obnáší?

Základem je čištění. Každá věc, která jde na restaurování, musí v první fázi nejprve projít čištěním, popřípadě nějakou dezinfekcí. Je to velmi důležité, protože v předmětu je velké množství různých nečistot a mohou tam být i moli nebo rybenky. Pokud znečištěný předmět prošel velkým výkyvem teplot, hrozí plísně. Pokud je předmět velmi poškozený, je nutné jej doplnit novou látkou. Ta musí být materiálově shodná a musím ji samozřejmě

dobarvit do stejného odstínu. Při restaurátorské práci využívám i textilie, které mi lidé přinesou, když například likvidují pozůstatky po babičce. Když se doplňuje větší část předmětu, nelze totiž z důvodu zachování autentičnosti použít nový materiál. Ještěže máme dům, a tak mám hromady starých textilií kde uskladnit. Textil patří hned po pergamenu mezi nejchoulostlivější materiály, které jsou uchovávané v muzeích a galeriích. Pokud se nedodrží podmínky, které jsou pro ukládání a vystavování textilních předmětů stanoveny, dochází k dalšímu poškození. Ke každému restaurátorskému zásahu se píše restaurátorská zpráva včetně fotodokumentace a doporučení, jak má být nakládáno s restaurovaným předmětem. Pak už záleží na majiteli, jestli se těmi radami řídí či nikoliv. Nejvíce škodí textiliím všeho druhu světlo.

Jak se tedy problém škodlivého vlivu světla na textil řeší v expozicích? Osvětlení u textilu by nemělo přesáhnout padesát luxů. To se v současné době řeší v expozicích tak, že výsta-

vy bývají zatemněné, svítí se jen do jednotlivých vitrin a světlo se samozřejmě vypíná, když na místě nejsou návštěvníci. To světlo je opravdu velmi důležité, urychluje totiž chemický proces rozkladu barevných pigmentů i vláken. Muzea mají v současnosti velký problém, protože textilní sbírky byly léta zanedbávány. Ukládal se špinavý textil, což je strašně nebezpečné pro celou sbírku – mohou se v ní šířit plísně či škůdci. Dříve neexistovali odborníci, kteří by dohlíželi na správné uložení ve všech muzeích a sbírkách. Textil byl velmi zanedbávaný a dnes záleží na vedení muzea, jestli je schopno nebo ochotno tuhle hranici překročit a začít s textilem něco dělat. V současnosti to se sbírkami začíná být dokonce čím dál horší, protože nejsou finance na restaurování, ošetření sbírek a podobně. Pokud muzeum nemá ředitele, který je velice pružný, nezapojí se do grantové činnosti, tak nastane obrovský problém, protože některá muzea nemají pomalu ani na elektriku. Jsou však i výborní ředitelé, např. ředitel nebo zástupce ředitele v Novém Jičíně, a ti se snaží pro muze-

MILAN ANTOŠ

Výroba kuchyní a jejich renovace

individuální přístup • návrh ZDARMA • kvalitní zpracování z kvalitních materiálů • následný servis

Nová 1865, Náchod, tel.: 491 420 365, 606 539 864

Havla, jsem tu měla v průběhu deseti let na zrestaurování.

Využíváte nějak své znalosti a zkušenosti v běžném životě?

Co se týká čištění, tak to ani ne. Na oděvy, které dnes nosíme, se používají úplně jiné čisticí prostředky než na sbírkové předměty. Jsou pevně dané restaurátorské postupy, které se liší u každého vlákna. Liší se pH roztoku, teplota roztoku a další faktory. Doma si ty věci zkrátka nějak vyčistíte. Co se však týká tvorby vlastního šatníku, tak tímto způsobem opravdu své zkušenosti využívám, já si téměř nic nekupuji, většinu oblečení si šiji sama. Ovšem, a to je důležité, musím na to mít čas.

Jak si dál rozvíjete znalosti?

Je třeba sledovat, co je nového, jako v každém jiném oboru. Každý rok proto jezdím do Technického muzea do Brna na semináře o textilu. A je samozřejmě dobré si s kolegy popovídat a sdělit si navzájem svoje zkušenosti.

Kolik lidí se restaurování textilu věnuje?

Přímo restaurování textilu se v Čechách věnuje málo lidí. Teď už je to určitě víc, protože na to jsou školy, ale třeba ještě před pár lety nás, které máme licenci Ministerstva kultury na restaurování uměleckořemeslných památek z textilu, bylo asi šest.

Na kterých místech regionu se můžete seznámit s Vaší prací?

To je těžké, mám totiž více práce odjinud než z regionu. Restaurovala jsem množství předmětů pro spoustu muzeí v Čechách, například pro muzeum v Ústí nad Orlicí, kde je velice šikovná paní ředitelka. Také spolupracuji s malinkým muzeem v Mnichově Hradišti. Výborné se spolupracuje s muzeem v Jilemnici. Ze strany muzeí záleží vždy jen na lidech, jak jsou nebo nejsou šikovní, ochotní jít nad rámec svých základních povinností a postarat se lépe o sbírky, které mají. Pan Sochor, správce broumovského kláštera, je taky úžasný nadšenec, s ním hodně

spolupracuji. Například nyní sháníme peníze na restaurování kopie turinského plátna ze 17. století, která je uložena v broumovském klášteře. Ta kopie nebyla po znovunalezení nikdy čištěna, takže je potřeba zabránit, aby na plátnu nepokračovala nějaká zkáza. Bude potřebovat speciální vitriny, takže také sháníme, kdo ji vyrobí. Turinské plátno je dlouhé, vitrina bude mít necelých pět metrů na délku a na šířku přes metr a musí být klimatizovaná, takže to je drahá záležitost.

Jak už bylo řečeno, ne všechny sbírky jsou udržované. Jak na Vás působí pohled na předmět, který spěje ke zkáze?

Je to hrozná. Jezdíme na výlety a dovolené na různá místa v Čechách,

a když mají někde textilní předmět špatně vystavený, nesprávně nainstalovaný, a já vidím ten materiál trpět, to mě tedy hodně bolí u srdce. Je mi líto také čalouněného nábytku na zámcích. Devadesát procent zařízení zámeckých interiérů má nové čalounění, což je velká škoda. Odstraněním původního čalounu totiž historický nábytek ztrácí svou hodnotu.

Máte v oblíbený dotyk nějaké textilie? Hedvábný samet, to je krásná. Hedvábi je vůbec nádherný materiál. Ale to si samozřejmě musí člověk trochu připlatit.

Děkuji za rozhovor.

Zuzana Červenková

Zuzana Červenková z Bakova u Náchoda patří k uzkenmu okruhu restaurátorů, kteří se věnují vyhledávání historických textilií. Nejprve se vyučila krajčářkou, později absolvovala oděvní školu v Praze a dvouleté studium restaurátorství v Brně. Během více než dvaceti let své praxe se stala uznávanou restaurátorkou a pracovala jak na rozsáhlých textilních sbírkách, tak i na jedinečných předmětech, jakými jsou mimo jiné šaty Emy Destinové. Výsledky její práce lze vidět i v královéhradeckém muzeu nebo broumovském klášteře.

Nabízíme zbraňové skříně

trezory

BEDIMEX s.r.o.
Husova 106, Hronov
Po-Pá 8.00-15.00
tel. 491 426 692

Informace na
www.bedimex.cz

při osobním odběru
kupón na slevu
5 %